

Түгэснээх бэллүүрска аһитиниринин «Илэн Энгэр» ЭСЗ шафилатин байдлыга Г. М. Артемьев огтордо Президент муньада уртынаах буолла. Муньады саба-длымакыаттан бүтүүр дээрн М. Е. Николаев байдэз сала-дан ытта. Никитинин, туслаах бэллүүрска аһитини-ринин огторбуг Г. М. Артемьевка быриллэр сорох бэл-лүүрскалар түгэснээх правительство, министрстволор шүүрүмүн сарайбанынчаах итинин бэлл. кредит эл-

пнэттэх үлэнттэрэ түрүбүрүллэп ийитыллынылар, чоччу
быһаарыылалар бнэрдилэр.

Иккис сүрүн хиймеханли котельнайдары убадас оттуу
ка. ил.дэрин этэ. Маныаха 28 картальнай котельнайдар

ХАҢЫАТ
АЛТЫННЫМ
УТТЭН ТАХСАР

№ 10 (7963). ♦ 1996 сэл тохсунуу 25 дүнэ. Чэплиэр. ♦ Сманата—592 солкуобай.

—Хамттайгаа сүүлийн үеийн аргаархад үйлдлийн хийгээд ахсаанаа 350-тан 600-кэ тэврэлжилжээ. 45 сага үлэ мнээс тэлэрийн тавьварынныбыт. Переработка, нисе хамтаар баалалар. Механизированный буйбуна тутуулар үлэж клирдэ. 2 овошехрандидены, 200 төбөдө хотон тутуу бут. 4 фирменнэй мадабшамнаахныт Куурусса илтэбэ. Чугастаады сооруктарбытынан буолаллар: переработка сыарый сайыннары, Мэнга-Халгасоска тутуулар комби кормовой заводка агаан бурдугу үүснэрийн, капитал

Мужьях түмүгүнүн Президент уураарын ити бал
 йыанналары учуоттаан ылына уонна алыттырды.
 Светлана СМЕРНИКОВА.

● БИЧАТ СЫЛЫГАР

Туох сонуннааххыт,
эдэрдэр?

Татьяна Сибирякова (Мырза):

[illegible]

Алиш Потанова (Одүүлзүүн):

—Бишиги сэлэйвэлчигьт Анатолий Никифоров. Үлэ шигидлар, бичигттар бэйэлэрин күүстэринэн концерт кардарттэрэ, онтон киирбит харчмын бөхү. Аэкингэр озорор пилэлинттарга ааме быһыштыаан бээрбинит. Концерт кэиниттэ тута үөрүүлэх быһым-гынэйгыа туттардыбат. Тааламнаах оолор арайаа сугайтар. Холобур, Женя Сорокшумова, Голя Макаров бэйэлэрэ ырыа стуйаалар уонна толороллор. Данил Портнягин, Ксенофонт Сибириков сценкада бэркэ оон-ууулар, олохтоох оскуолада национальнай культураны үөрэтэр Мария Григорьева концертары сэлэйин ытар. Пикетин Анна аһаһтэтик эмиз-хаалсыбат. ОПТУ-га ин-тэиниэлэр курстара баар. Оһоо үөрэээр ыччаттар тик-пик тиктастарин концерт үүмөрдэрин быһыгыар көрд-рөдөрүн ыччаттар улаханын быһирииллэр. Оскуол-хөдөөрүбэ Туһара Кудачкина көмөтэ хамса көмө сөөк.

[illegible]

● ЧЭГИЭН-ЧЭБДИК ОЛОХ ИЙН

Биир дьоро кизіттэн

Эргэ Саяа дэвдэл бэлмэргэттэн нууча-саха оюунуутун амьдралтайгаа адилшгалаар «Саяа» реабилитационнай цалин бу бичиглэлдөө үлс салин тэрийн бичиг. Хайр бахарар шатар шоу-программаларыг дурдучу да нэгдүгээ эрдэтэн бэлэмжмэнтэрэ, олон дээрэ нэгдэ дөөн бэлмэгтотун тэрэ, Сынхалыг кишин салтата «хайдарман» көрөөчү, кытааччы мустан дуоһуу ба синьянныбыт, үүмүт салта куус-сэни» бичиг-бич. Бичиглы шоу уратынан үс нэгдлээктэн кытааччылар мустубуттара буолар. Алтынныттан тэриэлэн «Биллэх» дээн Н. И. Харлампьев директорлаах Хайр бахарарын чэбдик олобу пропагандалааччыларын 18 чилиннэртэн 14-тэрэ хэлбэртэр. Билдэнтэр күлүс эрдэ кэлэи бичэ көрүүнэ күрэхтэһэн олохтоохтору 3,5,2,5 олооннэ кыайдылар. Оттон төлөйдэр «Ситим» дээн амкэ арыгыттан аккаастамыттарын түмсүүтэ Н. М. Окозешников салалтагынан арайах буолан кэлэ сырыттылар. «Салхаконцертына» И. Бурцев салайааччылаах бөлөх, нуруот эчигтэ С. Хөтөнова кыттылалар программаны кыргэтэн, ситэрэн биэрэ. Араас көрдөөх күрэхтэһилэр, лотереяны оонньотуу, ас-танас атылааһына тэрилиннэ. Сорохторун эрдэ, сорохторун шоу кэнинтэн көрсүтүлэн билин «салахтарбыт» тустарынай салаларын этэлээрэгэр көрдөстү.

Н. И. Бурцев: «Бийн үс сядлаарыг А. Павловтын гастролыг кэлэ сядлаан бу дьоннору бичибиллит, онтон тала чинчигэнэн кирибиллит. Бүгүн хэргинин С. Федорова уотна С. Попов, «Наара суох» эстрадалай миниятюра театрын артиста К. Федоров буолан кэлтибит. Сайын куоракка буолбут презентацияларын биһиги ымпыаһыат Аны цаме иһэргэ улахан презентацияны тарыйары сяддьобит. Бу хамсааныгы артистар бары өйүүллэр, ол иһин «садактар» көрдөстөөлөр эрэ кэлэ сытыллаар.

У. А. Винокурова. Ил Түмэн депутаты, ученай: «Хамх-
бахтин эдийн нэгэн көрөөрү талардыбыт. Астах эмнэ
быралхынныктарын көрдүбүт, ичинки бадалханын ба-
ластыбыт. «Садах» омыта улахан көскылээх, илал-
таах. Бу омыт түргөттик ичинки бадалабыт. Республи-
ка салалтата баһиранар. Ичинкитин бу дьон омытагар
олодурар. Президент анал программата ылааллара күү-
үдэлэр. Бу омыт ордук хоту удуустарга тарванара
уоллар дьон бадалаахыт. Чабалларди араас форми-
ра республикада генофондаан олоххо киирэн арэрэ
дүк үтүгэй. Бу кинээ сахалын энэр-туому төһө то-

договордоруу көрсөтүү токтообутум, программалар атып
эбиз, ал эрэри ийилгеннээз ойүүрү, өйлөмдөрү
көрдүм.

А. Г. Пермяков, «Сабах» киши директора: «Б узусука барытыр сымалан филиаллары тэрийдибит. Концерт-таал, күрэхтэһиллээх көрсүһүүлэри, кинеситилэри, конференциялары ыттыбыт. Халык даламы бу куһабан дигэн киши даламы утарбат, бары өйүүллэр. Арыгыттал, кырыска даламы, сымалымы, кэлэйиш буолбут эбит».

[illegible]

Чабдик ологу пропагандалыыр «сабахтарбыт» биир кичээлэрттик иттиһин тыллара истэн кэлэммит кэ-
һиллэбит баһалаччыларбыт тигэрдиэххитин баһардым. Кы-
дыгыга да, илэ айуунун олохторун, чэпчээк-чэбдик буола-
ртын өрдүк дьол бу сүргэ туох баар буолуой. Өссө күү-
рэн бииһим, «сабахтар!»

Татьяна ЗАХАРОВА,
кадыт обл. комп.

Методы

ХАЬИАТ СУРУЙУУТУН СЭНЭЭРЭЛДЭР

Биһиги эмиэ өйүүбүт

«Сана олох» хаймаг тохсууны 18 хүнүнээдн нүмэ-
ринэр Енатерина С.ЛЕПЦОВА «Содуалардаах буолуо
суода дуо?» дин суругун «уһунан кэлсэтингэ көрсүбүг»
дьонун манньх хоруйдаатылар.

Е. Колесова. 5 околорх ийэ (Хатылы):

—Оскуулагча биш харуундэх форма баар буудалд хуус нэгддэ. Минь кыргыттарын үерэнэр эрдэхтэринэ эрдийдэх этэ. Ово орогтон хаалсан бидарбат, олбу тугастара, ситин дээрбэт. Вилгин биш форманы ирднэлэр, шинэ тугин үүсгэй. Уолаттарын биесээнэн сүлдбэллэр.

К. Сиздеева, 3 оқолдоох ийз (Чурапчы):

—Үерлэлэгчид эргэ бичир форма сураа мөлтөх өртүгээлбэх бэрээдэг мыйдлар, ордуу санасныны, тагайныг көрөн сийматнааны суух буолбатах. Мантайгыг кыдаастан бичиргэ дөбөрдөхөн калбит өбөлөрүн улаатан баран тагайа мөлтөх дүгнэ ардааран кэбигэлдирэ кытта баар. Суруука этилдэрин курдук, форма амгыканы тулсавай быһыллыах буолара буоллар оҕолор да утарсыа суох этилэр.

М. Степанова, ийэ (Чурапчы):

—Форма сүүнхөхтэршээ эрвэрийлэн уратылаах бүгд-
лэрийн тулунан этин сөөлөө. Үрдүкү хылааа оюолоро
кыралар хурдук модалаады танкыахтара да суода. Ос-
куолабытыгар «Кэскил» дигэ аймалзны талтаагчылар
тэрилтэлэрэ баар. Ойно мутукча күөкэ өнөөх биир кэ-
рүгнээх форма тиктэрэрбиттэрэ да, кэтэллэрин олох
да прдэббиттэр. биир льяалла кэтэллэн баран, ол та-
наспыт турулуна. Форма олохтонунуа наада, оннооор
Япония курдук сайдылыах дойдулар үөрүнээччилэрэ
формалаахтар. Таластарынан көрөн арыгылааны баар,
ону нам да маадыһыа суода. Ити оро өйүгэр-санааты-
гар льяймыта, биллэн турар, бөрүкүтэ суох. Результа-
аба киллэриллэрин кэтэспэккэ, улууспут да пининэн
лоолтоотоххо хайдабий? Инстэнэр предпринятие баар,
кыһыаа сакаастан тиктэрнээххэ сөп. Кинилэр да нэби-
нииннээх утары баран сыанатын олус бастааталлар, ха-
йа төрөппүт айма суорай?

М. Саввина, 3 оюолоох ийэ (Чурапчы):

— Бизнес-оволорбут үөрэнэр оскуоаларыгар форма-
лы билигин да ирдиллэр уонна оволор да утарсыбат-
тар. Үөрэнээччилэр, учуутала биллэр өрдүк буолумуна.
Янаас-тап кийин итэп куустатта динилэрэ кырдык.

В. Малышев, нйэ (Чурапчы):

т Окуолагба ирдэнлэлэр бигр форма баар буслара
амай сол. Оростор бэрээхлэтэр сатарыйдымга тиге-
аритта-саптарымтан эмиз тутулуктаах. Кырымтар сө-
йдөрүн бухатын сүтэрэн эрэллэр. Окуолагба кэлэлэ-
нгэр кырааска бөрө. Эдэркээн, сөгү тыллан эрэр сө-
кки курдук дьон бөдөлөрө да кэрилер абыт. Итиннэ
эрөнүттэр эмиз буруйдаахтар. Харчалаахтарып, ниах-
ахтарып билэрэи дуу, оролорун атыттартан таһы-
а таньышара, симиин сатымаллар. Тас таһаһа малны
эрэри, ой-салаа өртүтүн сайдыбатах, сир-мийсө өртү-
түн сеппэтэх буюуларына, ити күндү таһаспыт туоһа
ааллаахтай? Ого итинилэр, киһи бийиһтылан чоку-
лор кэмгэр, туох-хаанык иһинэ, ийэ, ага, атам киһи
лэтин сыаналын, харчы хантан кэлэрин, үлэ диик ту-
ун ырыгалым үөрөннэхтээх. Бийиһнэ төттөрү эргидэн

тахсан эрэр: ово оботтон хаалганаар, араас моднай
тагастарга бадаран ивэтин, эрэтин сулуйар, бэл оркуу-
лага үүрэмэртэй ажлаастанар. Билэр форма суовуттан
үгүс төрөншүт эрөйдэнэрин билэбин. Ойон бу боплу-
уураагай салтөөх.

Капсаттэ М. СИДОРОВА.

«КЭРИЭЙМ—
БАР ДЬОММОР ТАПТАЛЫМ»

Дирингээдэ народнай театр Амин-Алтаньгар «Кэрэ-
лэн»-бар дьоммор тапталым» дин режиссер Л. П. За-
харова сардык кэрэһингэр анимат куннэргэ кыттымын
мала, Лариса Прокоткина уһун кэмгэ Алтан кулуубу-
гар үлэлээн, олоһун бүтүннүү айымнылаах үлэһэ аһаа-
быт. Өйүн-санаатын, дууһатын туруорулалчы курдук ыа-
рахан үлэһэ блэрбит. Кини мажисыгы үлэтэһэн Суорун
Омоллоон «Аһаал» драматэ буолбут. И. Гоголев «Ийиэ
үүтүэһэ», П. Ойуунускай «Ыраахтааһы ыһаара», Суорун
Омоллоон «Тяптыт», М. Эверстов «Обутова «Тэжээ»
дики драмаларын, о.д.а. ылахан кээмээндэх айымнылары
туруорбут. Тустаах үлэһин талынан сельсовет депута-
ты, аһахталлар, төрөлүүтүгөр комитеттарын, табазыс-
тым суут чилиэһин баһыттыһан кэһилэһиннь ортотугар
аһах оһуттээк үлэһин ыһпыт.

Көрнөстэйбил кишээ көрөврүүлүүбүт буклеттар, альбомнар, хаяртискалор үгүстүк сыралалан элбэхтжк үлэлээбитин көрөбидирилээр. Бастагы кишээ Лариса Прокопьевна чугас, бииргэ үлэлээбит дьонноро, тэнигэ алтыспыт табаарыстара истин-ийирэх тилиман ахтан-санаан аастылар. Дьүүлдүүр сүбэ председателинэ, икки күннээх күрэхтэбил хотунаастир хотулунав республикатаары Норуот-айаммытын дикетин сүүрүнүүр специалиһа Вера Степановна Сидцева буолла. Бу кишээ тематической чааһын Лариса Прокопьевна тилэх туруоруутунан Т. Сметанни «Тоокуут уонна Ньургуну» диэн пьесатиттан быһа тардын түмүктээтэ. Онтон II чаастан театрализованнай шоуға Амма, Майа, Алтан, Диринг парадийк театрдарын коллективтара музыкалнай нүөмрөдэри, көрдөөх хэпсээннэри, күлүүлээх сжекалары толордулар.

Иккис күнүгэр народнай театрдар, самодеятельнай коллективтар кэллн тыһан, сүгэйэр омокостон, тэринэн-хоһунан туруорбут айымньыларын көрдөрүүт, күрэс былдьаһан мытыһыһа. Аһыл народнай театра режиссердэ В. Соловьев, И. Васильева туруорбут А. Софронов «Олох оонньуулары» дьини биэс көстүүдээх пьесатын, Майа народнай театра режиссер А. Охлопкова бэлэм-иһиниһинэн Н. Неустроев «Тар» дьини икки көстүүдээх комедиятын, Алтан народнай театра Р. Артемьева туруоруутунан түөрт көстүүдээх Эристик Эристин «Хачыгырыл», Диринг народнай театра хас да калуомэ сценкаларын ситимнээн, быһыгыр көрөөччүлэри кытта оонньуулаан «Эбэм, эбэм, ийэм, абам уонна бийэги» дьини театрализованнай инсценизацияһы көрдөрдүлэр. Бүтүк самодеятельнай коллектива А. Софронова туруоруутунан И. Бетювский «Амма сылаас тыһа», Сатагай самодеятельнай коллектива И. Андреева туруоруутунан Хаарысхал «Сөрүн тийэс тыһа», Чакыр самодеятельнай коллектива Л. Габишева «Харах уута» дьини пьесаларыттан быһа тардан дүүүтэ талаардылар. Оһолор студияларын көрүүтэ, Алтан народнай театрын иһинэн үлэллнэрүбө студията режиссер Р. Артемьева туруоруутунан «Колобок» дьини нуучча остуоруйатын, Сатагайдаагы студията С. Балюкина туруоруутунан «Мэниэх Мэниһийээн» дьини инсценировкаһы көрдөрдүлэр.

Үнүн мөхүүнүү ээшилтэн дүүлүүр суба бастани
нигэстни Майя народнай театрыгар биэрде. Дыхтал-
яартам Сатадай самодетельнай коллективни артистка
Харысхал «Сэрин тымс тыяна» пьесатыгар. Одоочуу
оруулун ооньообут Варвара Онуфриева, эр дьонтон
Амма народнай театрын артиһа А. Софронов «Олох оон-
туура» дьэн пьесада Дьэжим оорулун итэбэтнэлээхтик
толорбут Афанасий Ноеа бастыгынан бөлөгөннштэр.
Оттон бастыг режиссер яатын Бөтүг самодетельнай
коллективисттан А. Софронова иллэ уонна Л. П. Заха-
рова көһө сымдар анал биринии хайааыкынан буол-
та. Билэрбилд бирини М. Иванова режиссердаах Ди-
рин народнай театры иллэ. Өйдөбүһүх бэлэхтарни
Амма уонна Алтан театрлара наараадалаһаһалар.
Екатерина ПИНИГИНА.

Екатерина ПИНИГИНА

САХА ТЫЛЫН УОННА
СУРУГУН-БИЧИГИН МЕСЯЧНИГА

Билэрийн олуньну 13 хүнүгэр бастахы саха алфавиты авторга төрөөбүт күмүш итэһигэр-республика обществоһо аан бастаан Саха тылын уонна суругуун-бичигин күнүн бэлэтээбитэ. Оттон быһыл Гуманитарнай чинчийиш институтун ученай тыл дөрөхтээхтэрэ олуньнуу саха тылын уонна суругуун-бичигин мессингитыаан биллэрэргэ быһаардылар. Олуньну 16 хүнүгэр Дьокуускайга «Ийэ тыл» общество, Гуманитарнай чинчийиш институт, Национальнай библиотека, Уөрэх министерство, тын, «Сайдыс» специалистар уонна ученайдар ассоциацияларын бэрэстэбинтэллэрэ кыттыллаах научнай-практической конференция буолто.

Лена ЕРМОЛАЕВА.

